

Zo hou je de ouderenzorg betaalbaar

Nederland staat op de drempel van een ingrijpende bezuinigingsoperatie. De voornaamste aanleiding om zo drastisch te snoeien is niet de financieel-economische crisis, zoals velen denken, maar de vergrijzing van de bevolking. In de komende decennia worden we geconfronteerd met een verdubbeling van het aantal 65+-ers en een toename van de levensverwachting. Als gevolg daarvan zullen de uitgaven voor de ouderenzorg fors toenemen. Dit artikel geeft antwoord op de vraag hoe je de zorg voor ouderen betaalbaar kan houden.

De ouderenzorg is de laatste jaren steeds verder verschaald. In de thuiszorg en de verpleeg- en verzorgingshuizen gebeuren elke dag goede dingen, maar het hoeft maar even tegen te zitten en de kwaliteit zakt door de bodem. Verzorgenden moeten het werk met steeds minder (goed opgeleide) mensen doen, terwijl ze naar verhouding steeds meer tijd kwijt zijn aan papierwerk. Twee op de vijf bewoners van verpleeg- en verzorgingshuizen vindt, dat het personeel te weinig tijd en aandacht voor hen heeft. Meer dan de helft van de werkenden in de zorg overweegt serieus om eruit te stappen. Wie durft er op zo'n sector nog te bezuinigen?

Als bezuinigen geen optie is, hoe houden we dan de verwachte stijging van de uitgaven binnen de perken? Om dat mogelijk te maken, is het noodzakelijk om de ouderenzorg anders te positioneren en in te richten. In de kern komt dat neer op: de marktwerking afschaffen, de bureaucratie verminderen, de menselijke maat terugbrengen, een uitgavenplafond instellen en het beschikbare geld maximaal aan zorg besteden. En het vooral zo eenvoudig mogelijk maken.

Nadat de overheid de ouderenzorg in de richting van de markt heeft geduwd, zijn zorgaanbieders bedrijfsmatig gaan werken. Andere zorgaanbieders werden concurrenten. Bewoners werden klanten. Het ging steeds minder over het geven van zorg aan kwetsbare ouderen en steeds meer over het leveren van productie. We hebben gezien waartoe dat geleid heeft. Tot fusies, reorganisaties en recentelijk nog tot sponsoring van een voetbalclub. Medewerkers die ontslagen worden omdat ze te duur zijn. Cliënten die hun vertrouwde hulp kwijtraken. Er is maar één manier om daar een eind aan te maken: de ouderenzorg weghalen bij de markt en terugbrengen naar de samenleving.

Bij de landelijke overheid moet uiteindelijk alles wijken voor kostenbeheersing. Hoe fraai de uitgangspunten en voornemens ook zijn, zodra iets in de uitvoeringsfase meer kost dan het beschikbare (deel)budget, gaat de rem er op. Zo lang mogelijk thuis blijven, tot de thuiszorg duurder wordt dan de zorg in het verzorgingshuis. De cliënt centraal stellen in het kader van de invoering van zorgzwaartebekostiging, tot duidelijk wordt dat het beschikbare budget niet toereikend is om kostendekkende tarieven vast te stellen. Nog afgezien van het feit dat ten behoeve van de kostenbeheersing tegenwoordig vrijwel alles vooraf genormeerd en geïndiceerd moet worden en achteraf nog eens geregistreerd en gecontroleerd. De ouderenzorg betaalt hiervoor een hoge prijs in de vorm van een verslechterende financiële positie en een massieve bureaucratie.

Een manier om de bureaucratie tegen te gaan, is zorgorganisaties een vast budget geven. In combinatie met het afschaffen van de marktwerking zorgt dit voor het vrijvallen van aanzienlijke hoeveelheden geld ten gunste van de directe zorgverlening. Ga maar na. Zorgkantoren en het CIZ worden overbodig. Geen goudgerande vertrekpremies meer voor bestuurders die het leuk vinden om risicovol te ondernemen. Alle marketingafdelingen kunnen worden opgeheven. Geen duurbetaalde adviesbureaus meer voor het begeleiden van aanbestedingen. Allerlei registratiesystemen kunnen overboord. En het kwaliteitscircuit kan worden teruggebracht tot waarvoor het oorspronkelijk bedoeld is: om van het verleden te

leren en dat inzicht te gebruiken om de zorg te verbeteren. Een vast budget legt bovendien een plafond in de uitgaven.

Om zorgorganisaties met een vast budget te laten werken, moet je ze een vast werkgebied geven en qua omvang daarop toesnijden. Zo'n werkgebied kan bijvoorbeeld een zorgregio zijn bestaande uit één of meerdere (deel)gemeenten. In plaats van de huidige mega zorgconcerns die soms grote delen van het land bestrijken, krijg je dan per regio een zorgorganisatie met een menselijke maat, die tot taak heeft om een samenhangend zorgaanbod te bieden met ruime keuzemogelijkheden voor de aldaar wonende ouderen. Zo'n zorgaanbieder kent een bestuur dat wortelt in de lokale samenleving en een directeur met een cao-salaris. Medewerkers kunnen gewoon blijven werken in de instelling of het thuiszorggebied waar ze tot dan toe werkzaam waren. Omdat er meer geld beschikbaar komt, krijgen ze er meer en op termijn beter geschoolde collega's bij. Dan kunnen ze eindelijk laten zien wat ze werkelijk aan oudere medemensen te bieden hebben.

In de loop der tijd zullen deze ingrepen niet voldoende zijn om de verwachte stijging in de uitgaven op te vangen. Op termijn zal er meer geld op tafel moeten komen voor de ouderenzorg. Een rijk land als Nederland kan zich dat ook veroorloven. De zorgregio's kunnen ondertussen veel doen om de zorg zo betaalbaar mogelijk te houden door bijvoorbeeld zo te bouwen dat oudere mensen zelfstandig kunnen blijven wonen ook als ze (veel) zorg nodig hebben, de focus te verleggen van ziekte en behandeling naar gezondheid en preventie, door sociale netwerken te creëren en gebruik te maken van technologische ontwikkelingen etc. Minder rotondes in ruil voor meer thuiszorg kan later altijd nog.

Blijft over de vraag wie straks het werk doet in de ouderenzorg. Daar gaat ons volgende boek over.

Hans Hoogerheide & Ad de Jongh zijn ruim 30 jaar werkzaam in de ouderenzorg als Hoofd P&O resp. onderwijsdirecteur. In 2008 verscheen hun eerste boek "Wie zorgt er straks voor mij? Portretten van verzorgenden". Ter voorbereiding op nieuwe publicaties schreven zij dit artikel.

www.wiezorgterstraksvoormij.nl